

Dvidešimt penkios savaitės tarp šešiasdešimt metų

(Atkelta iš 1 puslapio)

vis būdavo pagedavimų panagrinėti okupuotos Lietuvos ūkį. Iš dalies šito sunkaus darbo ši kartą ėmėsi Valteris Banaitis savo paskaitoje "Lietuvos ūkio supramoninimas ir jo įjungimas į Sovietų Sąjungą". Gausios statistinės lentelės liudijai, kad prelegentas buvo gerai išstudijavęs savo paskaitos medžiagą. Bet šitų statistinių lentelių nuorašų visiems klausytojams neužteko. Todėl ilgą paskaitą buvo sunku sekti. Bet ir šitose aplinkybėse pasidarė aišku, kad sovietinių žurnalistų straipsniai apie Lietuvos supramoninimą turi propagandinių pasigymimų. Iš tikrųjų nuo Lietuvos pasigrobimo sovietiniai pareigūnai statistikas yra klastoję. Jie taip pat niekada nepasakė, kad II-jo pasaulinio karo nuniokotą Lietuvos ūkį Sov. S-ga daugiau apipilėnėję, negu atstatinėję, nes iki 1950 metų dar nebuvo pasiektas prieškarinis ūkio lygis. Ypač buvo apipilėniami žemės ūkio darbininkai, nes 1951 m. kolchozininkai už darbadienį gaudavo po šešias kapeikas ir 0,12 kilogramo grūdų. Pagal Banaitį, Lietuvos industrializacija įgavo šokių tempą tik prie N. Chruščiovo. Juk Elektrėnų šiluminė jėgainė, svarbiausias energijos šaltinis Lietuvoje, tebuvo pradėta statyti tik 1961 m. Tiesa, kad šiuo laiku okupuotos Lietuvos bankuose žmonių santaupe, palygintus su kitomis respublikomis, yra daugiausia; bet tai ne sistemos nuopelnai. Šitos santaupos daugiau liudija apie Lietuvos gyventojų taupumą negu apie krašto ūkinę gerovę. Kiek darbo žmogus dabar turtingas Lietuvoje, gali paliustruoti kolchozinių kėsenų likimas: po 20 metų ši senutė galės gauti senatvės pensijos tiek, kiek duos pieno jos karvutė.

Lietuvos gyventojai ir lietuviai Vakaruose

Apie Lietuvos dabartinį demografinį stovį įdomiai kalbėjo išgarsėjęs disidentas Tomas Venclova. Iš jo duotų faktų atrodo, kad dabar Lietuvos gyventojų sudėtis nebetokia marga, kaip buvo prieš II pasaulinį karą. Dabar mažai beliko vokiečių, nedaug tėra ir žydų, arba vienu ir kitu šiek tiek atvyksta iš kitur. Dabar Lietuvoje yra žymiai padaugėję rusai, nes rusiškai kalbančių yra 8-11 proc. visų gyventojų. Jie vis atvyksta įvairiais pretekstais. Nors daugiausia rusų gyvena Vilniuje ir Klaipėdoje, tačiau jų bendras slėgimas Lietuvoje vis tiek nėra toks didelis kaip Latvijoje ir Estijoje. Po rusų didesnę svetimtųjų mažumą sudaro lenkai, kurie (kaip ir rusai), turi savo mokyklas ir savo laikraščius. Kai kurie lietuviai taip pat mokosi lenkų kalbos, nes per Lenkijos laikraščius ir knygas jie susisiečia su Vakarų kultūra. Lenkai mažai labai palengva, asimiliuodamiesi čia su rusais, čia su lietuviais. Nors rusų kalba brukama, kur tik įmanoma, tačiau lietuvių jaunimas išlieka lietuviškas.

Iš T. Venclovos žodžių atrodė, kad greta rusų pavojus yra kitas nemažesnis — per menkas natūralus gyventojų prieauglis. Jis toks mažas, kad vos tepadengia nuostolį, atnešamą mirties. Per diskusijas dar paaiškėjo, kad natūralusis gyventojų prieauglis dėl to mažas, nes dabar Lietuvoje moteris nebegali atsieti šeimai. Kadangi vyro uždarbio neužtenka jos padarbiui išlaikyti, turi uždarbiauti ir moteris — motina. Be to, jaunų šeimų daug vargsta dėl ankstyvų butų, kurių ir gauti labai sunku.

Savo paskaitoje T. Venclova taip pat palietė lietuvių dalį už Lietuvos sienų. Lietuvių yra išbarstyti visose Sovietų S-gos res-

publikose. Sakysim, Sibire dar vargsta apie 39.000, Rusijoje apie 77.000, Rusijai priklausančiuose Rytprūsiose gyvena apie 23.000 lietuvių, arba 3 proc. visų Rytprūsio gyventojų. Nei Rytprūsioje, nei kitur Sov. Sąjungoje lietuviams neleidžiama turėti nei savų mokyklų, nei laikraščių, nei bažnyčių, nei organizacijų. Skaudžiausias lietuvių likimas Gudijoje, kur neseniai buvo stambios kompaktiškos lietuvių salos. Ten nedviprasmiškai lietuvių vėrčiami asimiliuoti su gudais. To nepakeldami, jaunieji persikelia į Lietuvą. Šiek tiek geresnė lietuvių padėtis Lenkijos teritorijoje. Ten Punske yra lietuvių vidurinioji mokykla ir lietuvių kalba keliose Seinų trikampio bažnyčiose.

Lietuvos atstovo prie Šventųjų sosto Stasio Lozoraitis, jr. paskaita "Laisvės kova vakar, šiandien ir rytoj" nukreipė Studijų savaitės dalyvių žvilgsnį į Lietuvos atstovybių ir lietuvių visuomenės veiklą ginti Lietuvos laisvės reikalus Vakaruose. Kadangi šiuo laiku, palyginus su pokario metais, Lietuvos atstovybių padėtis yra susilpnėjusi, prelegentas manė, kad dabar turėtų padidėti lietuvių visuomenės budrumas. Pz., ji neturėtų vėlintis, kad ir su tokio brangaus dokumento kaip "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika" išleidimu. St. Lozoraitis palietė ir Lietuvos egzistines vyriausybės sudarymo klausimą, kurį praėjusį rudenį savo Seime yra svarstęs VLIKas. Dr. A. Stomas šį klausimą kėlė ir dabar diskusijose po St. Lozoraitis paskaitos. Per diskusijas taip pat paaiškėjo, kad lietuvių organizacijos ir visuomenė turėtų finansiskai paremti veikiančias Lietuvos atstovybes, nes jau dabar kai kurie jų vadovai patys sau turi užsidirbti pragyvenimą.

Dorovinės ir teisinės problemos

Dr. kun. Vytautas Kazlauskas
savo paskaitoje "Lietuvių tautos

Dir. Vincas Natkevičius, Lietuvių studijų savaitės moderatorius ir paskaitininkas.

Nuotr. Ugnės Kazokaitės

Lietuvių studijų savaitės paskaitose. Iš kairės į dešinę: prof. V. M. Vasyliūnas, dr. K. Brazaitienė, dr. A. Stomas ir R. Garbaciauskaitė.

Nuotr. Ugnės Kazokaitės

Solistė Lilija Sukytė ir pianistė Raminta Lampsatyte po koncerto Lietuvių studijų savaitėje Freisinge.

Nuotr. K. Ausiejaus

atsparumo ir tautinės ištikimybės versmę beįsiskaitant" pirmiausia nagrinėjo pernyktę 24-joje Studijų savaitėje dr. St. Kuzminskio iškeltą abejonę dėl "Smūkelio" arba Rūpintojėlio tinkamumo simboliškai atstovauti lietuvių charakteriui, kai šiuo laiku geriau tiktų Vytiš, kaip drąsos ir veržlumo simbolis. Neatmesdamos Vyčio, dr. V. Kazlauskas manė, kad lietuvių tauta nemažiau, o gal net daugiau yra susigvenusi su Rūpintojėliu. Tai kryžiuojamo Kristaus simbolis. Jame matydama ištikimybės ir ištvermės išraišką, lietuvių liaudies ilgus laikus pakėlė sunkius bandymus, kol atėjo laikas vėl pasireikšti Vyčio drąsai. Ir dabartiniame Lietuvos pasipriešinime prieš rusiškumą ir ateizmo antplūdį. Vytiš dažnai atrodytų bejėgis, jei jo neįkvėptų Rūpintojėlio išmintis, ištikimybė bei ištvermė.

Dr. Aleksandras Štomas (iš Bradfordo) savo paskaitoje apie "asmeninę atsakomybę totalistinėje visuomenėje" pasirodė aktualiausias, sustojęs prie kolektyvinės atsakomybės. — Ar prieš lietuvių tautą atsakingi visi žydai, jei kai kurie jų persekiojo lietuvių bolševikų okupacijos metais? Ar visa lietuvių tauta atsakinga už tai, kad kai kurie lietuviai žudė žydus vokiečių nacių okupacijos metais? Be abejo, ne, bet už šitų klausimų slepiasi totalistinė galvosena, kurią yra palikę nacionalistai, komunistai ir kiti totalistai, kurie pripažįsta kolektyvinę atsakomybę, nors ji iš esmės neteisinga. Atsakingi tėra asmenys, nes tik jie gali laisvai apsispręsti ir pagal tai veikti. Tik

kokią didelę reikšmę mūsų filosofas skiria darbiui, kuris tik vienas suteikia žmogui teisių ir nuosavybę. Todėl A. Maceina ir teigė, kad "pragyvenimas iš procentų, iš namų ar žemės rentos, iš palikimo yra neteisingas pragyvenimo šaltinis, jeigu jis nėra pateiktas ir legalizuojamas visuomenei naudinga, neapmokama ir apčiuopiamu darbu".

Bet kalbėdamas apie sukurtų gėrybių teisingą paskirstymą pagal žmonių lygįbę, jų poreikius ir nuopelnus, dr. K. Girmius atskleidė ir dideles sunkenybes, su kuriomis prisieitų susidurti praktikoje, vykdamas Maceinos teisingumo teoriją. Prelegentas ją laikė pažangia, apgailestaudamas, kad "Socialinio teisingumo" knyga šiandien retai kam teprieinama iš naujo permąstyti.

Istorinės temos

Arčiausiai su filosofais buvo susijusi dr. Jono Grinius paskaita apie "liaudies filosofus lietuvių rašytojų žvilgsniu", nors, ant ra vertus, joje prelegentas taip pat buvo susijęs su lietuvių literatūros istorija. Jieškodamas mūsų rašytojų pavaizduotų filosofų nuo priešistorinių laikų iki nepriklausomos Lietuvos, J. Grinius stabtelėjo prie P. Jurkaus "Juodvarnių" ir V. Alanto "Šventaragio", prie Vydušo Visuomio "Ne sau žmonės", prie V. Krėvės "Bedievio" ir M. Pečkauskaitės "Seno dvaro" Levanardo.

Prelegentas rado, kad beveik visi šių rašytojų atvaizduoti liaudies filosofai yra sokratiško tipo asmenys, t.y., kad jie ne tik skelbia savo idėjas savo aplinkoje arba lietuvių tautoje, bet kad jie už savo idėjas taip pat kovoją, net nevengdami asmeninės rizikos. Šituo atžvilgiu Vydušo Visuomio ir M. Pečkauskaitės Levanarda kaip žmogiškos vertybės, laisvės ir teisingumo išpažinėjai atrodė lyg pirmtakai įkvėpėjai N. Sadūnaiti, P. Prancūnaiti, B. Gajauskui, V. Petkui, kurie Lietuvos komunistų yra pasmerkti kalėjimams ir Sibiriui.

Dar labiau už Grinių su Lietuvos istorija buvo susijęs dr. K. Jekonas Čeginskas savo paskaita "Lietuviškos visuomeninės minties raida istorijos šviesoje". Joje prelegentas dažniausiai citavo mintis tų Lietuvos patriotų, kurie nuo Kosčiūškos laikų (XVIII amž. pabaigoje) iki "Aušros" laikotarpio (XX amž., pabaigoje) aktyviai dalyvavo lietuvių tautos gyvenime ir ji svarstė visuomeniniu atžvilgiu. Tai buvo mintys apie valstybingumą ir patriotizmą, apie istoriją ir kalbą, apie dvilypį lietuviškumą ir pagaliau apie demokratiją, kurios pradininkė buvo bajorija. Šią dr. Čeginsko paskaitą savaitės dalyviai priėmė labai šiltai, nors kai kas ir pasigedo jos organiškų vienybės.

Tėvynės diena

Pagal Europos Lietuvių Studijų savaitę, tradiciją, penktadienis specialiai skiriamas tėvynės diena.

Poetas Tomas Venclova kalba apie Viktorą Petkų Lietuvių studijų savaitės Tėvynės valandėlėje, Freisinge.

Nuotr. K. Ausiejaus

Stasys Lozoraitis, jr. skaito paskaitą Lietuvių studijų savaitėje Freisinge.

Nuotr. Ugnės Kazokaitės

vynei Lietuvai. Šios dienos programoje paprastai būna nemažai improvizuotų dalykų, kuriuos įvykdo dalyviai, iš anksto neįtraukti į savaitės darbotvarkę. Todėl kiekviena tėvynės diena susiklosto kitaip, originaliai. Sakysim, šiemet buvo gražios rytinės pamaldos, kurių metu Vytenis Vasyliūnas grojo vargonais, o balsingų moterų būrys pagiedojo Vilniaus Aušros Vartuose nugirstą Marijos giesmę. Tą pačią dieną po pietų nebuvo jokios iškylos nė paskaitos, o visą valandą klausyta V. Vasyliūno vargonų koncerto. Jis buvo įdomus ne tik maestrišku atlikimu, bet ir programa, nes šalia J. S. Bacho, C. Franko, Fr. Liszto buvo grojami du lietuvių kūriniai: J. Gaidelio "Vakaro meditacija" ir Vyt. Barkausko "Gloria urbi" Vilniaus iškūrimo 650-osioms metinėms.

Vakaro programoje, vad. "Tėvynės valandėlė", pirmiausia moderatorius V. Natkevičius paprašė Lietuvos Helsinkio grupės atstovą Vakaruose Tomą Venclovą tarti žodį apie Viktorą Petkų, kurį Vilniaus sovietinio teismo pastumdėliai prieš kelias dienas buvo nuteisę 10 metų prietvėms darbam ir 5 metų ištėmimo už priklausimą Lietuvos grupei sekti Helsinkio susitarimus. Pažinodamas Viktorą Petkų, T. Venclova charakterizavo jį kaip drąsų patriotą, jau daug kentėjusį, taurų, šviesų lietuvių. Jo vardas Paryžiaus demonstracijose dėl žiaurios sovietinio teismo buvo nešamas greta Ščaranskio ir Ginzburgo vardų. Prie to prisidėjo ir pats T. Venclova, buvęs tuo laiku Prancūzijoje.

Kazys Bradūnas savo poezijos rečitalį pradėjo pirmuoju "Židiny" 1938 m. išspausdintu savo eilėraščiu "Žeme, žydėkim" ir baigė dar tebešiltais kūriniiais, parašytais šios vasaros turistinėje kelionėje po Italiją. Publiką K. Bradūno rečituojamą poeziją se-

kė įdėmiai, gal net įtemptai; tik pavargus, dėmesys kiek atslūgo, kai poetas ėmė skaityti tris eilėraščius iš "Pokalbių su karalium" rinkinio.

Europinei publikai buvo įdomu išgirsti pirmą kartą ir antrą Chicago menininkę — Eleną Blandytę, kuri solo padainavo, V. Vasyliūnui akompanuojant, St. Šimkaus ir K. Banaičio dainų. Po jos studentės ir moksleivės grakščiai pašoko "Sadutę".

Organizatoriams paprašius, rež. J. Jurašas parodė skaidrių iš avo teatrinių pastatymų New York'e ("Pasivaikščiojimas mėnesinėje" ir "Makbeto"), savo darbu vaisius sklandžiai paaiškindamas.

Religija ir menas

Lietuvių studijų savaitės Europoje padaro patrauklias ne tik gerai paruoštos bei kuop nors aktualios paskaitos. Greta jų eina religiniai susitelkimai ir meninė kūryba. Šią savaitę Freisinge dalyviai nuo pirmos dienos galėjo gerėtis Alfonso Krivicko suorganizuota meno ir dailių leidinių parodėle. Tarp vaizduojamojo meno esminių eksponatus sudarė A. Krivicko originalios technikos abstrakti paveikslėliai, kuriuose galima matyti kosminę dinamiką. Buvo išstatyti ir dail. V. Igno grafikos darbai bei pavieniai kitų lietuvių dailininkų paveiksliukai. Prie šių kūrinių ir prie dailiai išleistų knygų bei 25-kių studijų savaitės foto rinkinio dailat buvo matyti besidomintių st. savaitės dalyvių būreliai. Jiems buvo suroštas ir kino seansas, kur buvo pademonstruoti du filmai iš Lietuvos — "Velnio nuotaka" (pagal K. Borutos romano motyvus) ir Etnografinio ansamblio dainos. Kas norėjo, tie galėjo organizuotai aplankyti vieną geriausių muziejų Europoje — Miuncheno Senąją pinakoteką, nors dauguma pirmenybę atidavė ekskursijai po Miuncheno miesto žymybes.

Dainos ir muzikos menas gal iškilniausiai buvo atstovaujamas šeštadienio (VII.22) vakarą, kada dainų rečitalį atliko europinė operos solistė Lilija Sukytė. Jos subtiliai padainuotas Mozarto, Brahmsio ir J. Gruodžio kūrinius pianinu palydėjo Raminta Lampsatyte. Ji viena dar pat skambino lietuvių naujovinio F. Bajoro "Raudą".

Muzika ir giesmės taip pat lyrodėjo rytinės katalikų pamaldos. Joms atsidėjęs vadovavo kun. Augustinas Rubikas, pasakydamas pamokslėlius apie Kristaus šešių stebuklų prasmę. Šių mišių pakiliai nuotaiką daug pasitarnavo V. Vasyliūnas, kuris kiekvieną rytą grojo vargonais ir jais lydėjo dalyvių giesmes. Vis dėlto gražiausias ir iškilmingiausias šv. mišios buvo pabaigoje, sekmadienį (VII.23). Jas celebravo ir pamokslą pasakė Europos lietuvių vyskupas Antanas Deksnys. I šių mišių giedojimus įspūdingai įsijungė viešnia iš Amerikos. El.

(Nukelta I 3 psl.)

Lietuvių angliakasių kolonija Ilinojuje (3)

Kodėl toks liūdnas rūpintojėlis

VLADAS RAMOJUS

Westvillės miestelio pašonėje yra dvejose lietuvių kapinėse: Šv. Petro ir Povilo parapijos ir tautinės, oficialiai vadinamos Lithuanian National Cemetery. Tose dvejose kapinėse ir ilsisi buvusi Westvillės Lietuva, garsi savo praeitimi. Tarp abiejų kapinių nėra beveik jokio skirtumo. Ir vienu ir kitų kapinių centre palaidoti kunigai, o ir abiejų kapinių paminklus daugiausia puošia religiniai įrašai. Šv. Petro ir Povilo parapijos kapinės buvo pašventintos 1907 m. liepos 4 d., o tautinės, atrodo, kiek vėliau. Abejose kapinėse ilsisi angliakasiai, jų žmonos ir vaikai, nuoširdžiai tikėję į Dievą. Ilgainiui Romos katalikų ir "tautiškų" katalikų parapijas išliko panašus likimas: 1956 m. mirus tautinės parapijos klebonui kun. Z. K. Vipartui, parapija nebeturėjo lietuvių kunigo ir buvo uždaryta, gi 1973 m. mirus Šv. Petro ir Povilo parapijos klebonui kun. J. Paukščiui, lietuvių angliakasių pastatyta Šv. Petro ir Povilo bažnyčia nebegavo lietuvių kunigo ir perėjo airių žinion.

Šv. Petro ir Povilo kapinėse tarp angliakasių ir karo veteranų prie kuklaus paminklo ilsisi ir žinomo bibliografo A. Ružančovo palaikai, o šalia šio vasa-
rą amžiams atsigulę ir jo žmona. Abejose Westvillės lietuvių kapinėse yra palaidoti ir nemažai karo veteranų, kariavusių ar žuvusių I ir II pas. kare, taip pat Korėjos ir Vietnamo mūšiuose. Miestelio gatvėse, netikėtai susitikę II pas. karo veteraną Ciprijoną Daržininką, sugrįžusį iš tautinės kapinės, daržininkas, kad II pas. kare vien iš Westvillės ir apylinkių dalyvavo apie 700 vyrų, jų tarpe didžioji dalis lietuvių. Visi jie kovėsi už JAV ir pasaulio laisvę, ir ne vieno jų palaikai amžiams sugrįžo į tėviškes kapines. Mudu su kun. A. Kezys, vaikščiodami po lietuvių kapines, buvom maloniai nustebinti, radę prie kai kurių senų kapų naujai įsmeigtas Lietuvos trispalves vėliavas. Tai ženklas, kad gyvoji Lietuva, esanti prie Baltijos jūros, dar neužmiršta ir tame miestelyje, kur beveik jau išmirusi lietuvių išeivių gentis.

Westvillės miestelyje ir apylinkėse vienintelę antkapį bei paminklą dirbtuvę turi Westvillėje gimęs lietuvis Charles Urbonas. Jo vardas tiek gerai žinomas, kad pro paminklą dirbtuvę einanti gatvė miestelio valdybos pavadin-ta Urbono vardu. Važiuodamas pas C. Urboną, kun. A. Kezys pasiėmė ir dailininką Šv. Kazimiero kapinių albumą "Palikę tėviškes namus", tikėdamas, kad Westvillės antkapį bei paminklą kalėjas C. Urbonas susidomės originaliu lietuvišku menu ir ypač rūpintojėliais, kurių jis, nebuves Lietuvoje, gal savo akimis ir nėra gyvenime matęs.

Su Urbonu pokalbį pradėjau aš. Urbonas kalba lietuviškai, nors ir labai nekalbus. Pasisako, kad tėvai atvažiavo iš Lietuvos 1890 m. ir tėvas anglių kasyklose dirbo iki 1941. Tais metais paskutinę darbo dieną, prieš pasitraukiant į pensiją, tėvą kasykloje užmušė. Kokia skaudi gyvenimo ironija. Motina mirė prieš 29 m., ir nuo to laiko jis nebeturi su kuo lietuviškai kalbėti. Paminklai jo nukalti. Bet, deja, jokio ten meno, tik lietuviški įrašai paminkluose, palyginus su Pensilvanija, teisingesni.

Ilgai nelaukęs, kun. A. Kezys parodo Urbonui Šv. Kazimiero kapinių albumą. Urbonas palengva pradeda vartyti, o kun. A. Kezys iš visų pusių fotografuoti. Po kelių minučių C. Urbonas, užversdamas albumą, atvirai pareiškia savo išvadą: "Ne, man nepatinka. Kodėl gi Dievas -Rūpintojėlis toks liūdnas pas jus?" Ir štai mažakalbis Urbonas vis labiau ir labiau atsiveria, ir įsileidžia į ilgą bei įdomų pokalbį su kun. A. Kezys apie teologiją. Iš pokalbio atrodo, kad žmogus turi galvą ir savitą įdomų protavimą. Pokalbis užtruko tol, kol atvažiavo pirkėjai apžiūrėti paminklų. Bet, deja, lietuviškas religinis menas Urbonui pasirodė svetimas "dėl liūdnos rūpintojėlio", jam albumo nepajėgėm išpirkti ir kartu paskatinti, kad į paminklus įvestų originalesnes lietuviško religinio meno detales.

Ką padarysi.
Mums taip pat buvo duotas ir Valerijos Sungailienės adresas. Žinojome, kad ji dar senosios emigracijos atstovė ir kartu dailininkė. Nusivylę kiek Urbonu dėl jo savotiško lietuvių religinio meno vertinimo, nieko gero nesitikėjome surasti ir pas Sungailienę. Bet, tikėkite, įvyko atvirkščiai.

Sungailių namas žaliame, kvėpiamajame sode, nuošalioje gatvėje. Abu Sungailių mūsų pasirodant laukė dvi dienas. Valerija Sungailienė 1909 m. atvažiavo iš Lietuvos jauna mergaitė, gi Tomas Sungaila JAV lietuvis. Kasyklose išdirbo 50 m. ir apdovanotas auksiniu angliakasių žymeniu. Tomo Sungailos žodžiais, kasyklose daugiausia dirbo lietuviai, į gilumą nusileisdavo iki 200 pėdų, ir pradžioje darbo sąlygos buvo labai blogos, tiesiog nepakenčiamos. Sklaidydami vietos angliakasių istorijos lapus, sužinojome, kad dar XIX šimtmečio antroje pusėje kasyklose prasidėjo kruvinos riaušės ir po to streikai. Didžiausias streikas buvo 1896 m., kitas streikas 1906 m. tęsėsi tris mėnesius, taip pat 3 mėnesius tęsėsi 1910 m. streikas, 1912 m. streikas užsitęsė 6 mėn. ir paskutinis streikas įvyko 1932 m. Po to angliakasių uni-jai vadovauti atėjo J. L. Lewis, angliakasių darbo sąlygos, atlyginimai ir pensijos pagerėjo, ir

Ar Westvillės lietuvių jaunimas praityje nebuvo panašus į nepriklausomos Lietuvos šaunų jaunimą?

Pokalbis su dailininke Valerija Sungailiene ir jos gimnainė Sungailių sode Westvillėje. Meniškas albumas "Palikę tėviškes namus", kurį dailininkė sklaido, ją sužavėjo. Visos dabarties nuotraukos Algimanto Kezys, S.J.

tada užviešpatavo ramybė, bet kasyklos pradėjo užsidarinėti. Šiuo metu toliau nuo Westvillės dar likusios dvi nedidelės kasyklos, visiškai automatizuotos, modernios. T. Sungailos giminės siūlėsi mus pavežti į kasyklas, bet modernios kasyklos mūsų jau nebeviliojo. Mes jas matėm Pennsylvanijoje.

Sungailių namuko vidus tai meno galerija. Čia suvėžtos senos statulos iš liet. Šv. Petro ir Povilo ir iš buv. tautinės bažnyčios, o sienos nukabinėtos V. Sungailienės piešiniais paveikslais, portretais. Tai ne saldišios atvirutės, kokias tikėjoms rasti, bet monumentalūs tapybos paveikslai. V. Sungailienė lankė Meno institutą, priklausė Danvillės amerikiečių dailininkų sąjungai, dalyvauja grupinėse parodose, o mums išvažiavus, sužinojome, kad laimėjo ir premiją pas amerikiečius. Tai ne tik įgimtą talentą turinti, bet ir meno mokslus išėjusi moteris, senesniosios

emigracijos atstovė. Kaip įdomu būtų jos paveikslus pamatyti parodoje mūsiškėje Čiurlionio galerijoje. Ypač angliakasių tematika. Jos tapytas paveikslas "Kasykla Nr. 4", kuriuje savo laiku dirbo daug lietuvių, toks rūstus ir trenkiantis, ir meną suprantantis kun. A. Kezys juo ir kitais kūrinių stebėjosi ir vertino.

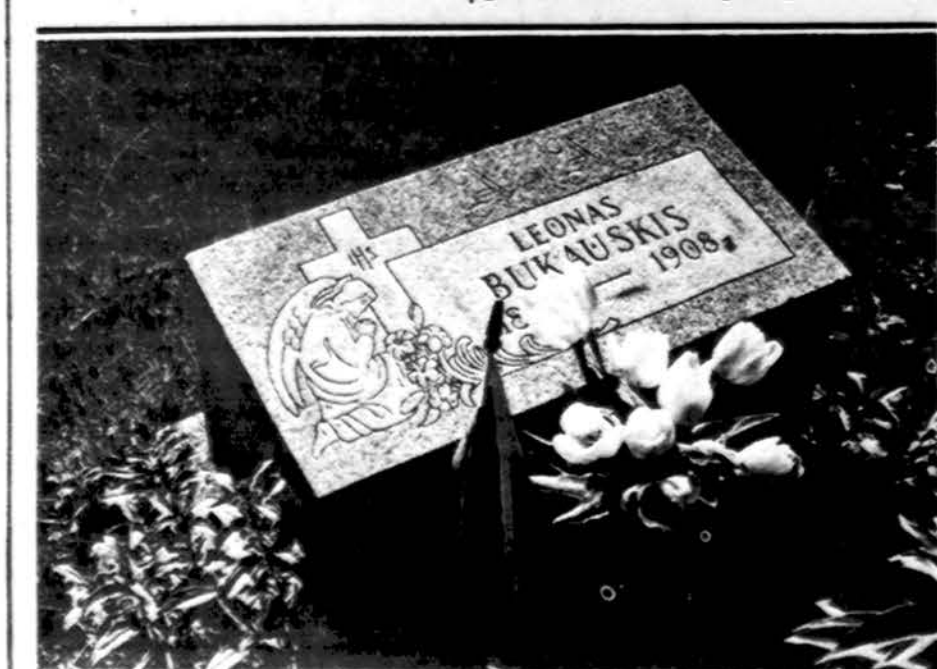
Sungailių namuose skamba lietuvių kalba, jie mielai pasitinka svetį lietuvių ir jam atveria savo širdis. O jaukiame sode ramybė ir gėlių kvėpėjimas. Rūšioji angliakasių praeitis jau likusi toli prabėgusių dienų labirintuose. O už ramiai ir palyginus turtingą senatvę reikėjo savo laiku nemažai rizikuoti streikais ir kitomis priemonėmis. Bet laisvame krašte rizika ir kovos atnešė ir pergalę.

Kaip pradžioje minėjau, į II pas. karą iš Westvillės ir apylinkių išėjo apie 700 vyrų. Iš karų

gyvi sugrįžę veteranai susibūrė JAV karo veteranų poste. Karo veteranų posto būstinę Westvillėje gal ir būtime užmiršę, jei ne netikėtai susitiktas Ciprijonas Daržininkas. Ejom aplankyti lietuvių graboriaus Urbo. Bet niekas mūsų neįleido nei į koplyčią, nei į butą. Tada iš gatvės prisiartinio gražiai nuaukęs vyras ir lietuviškai pasakė kad Urbai išvykę atostogų. Pasisakė savo gražią pavarde: Ciprijonas Daržininkas, II pas. karo veteranas, lietuvių Šv. Petro ir Povilo buv. lietuviškos mokyklos auklėtinis. Kalbus ir guvus lietuvis. Siūlė mums tuojau važiuoti į karo veteranų postą. Jo paklausėm.

Buvo vidurdienis, šilta ir tvanki šeštadienio diena. Veteranų posto namas palyginti naujas, mūrinis, jaukus ir švarus. Ilgame koridoriuje kabo posto komandierių paveikslai, pavardės, biografijos. Tai vis daugiausia lietuviai. Įdomios didelės nuotraukos iš II pas. karo mūšių, kuriuose dalyvavo ir šio posto veteranai. Įeinam į erdvų barą. Ji aptarnauja posto menedžeris Motiejus Serapinas, sužeistas II pas. kare Italijoje ir po to ilgesnį laiką praleidęs ligoninėse. Jis kalba lietuviškai. Lietuviški balsai atsiliepia ir iš įvairių nemažų barų šonų. Kiek čia kalbos, kiek čia lietuvių. Tai vis lietuvių angliakasių sūnūs, buv. liet. Šv. Petro ir Povilo parapijinės mokyklos auklėtiniai. Kadangi kun. A. Kezys baro bei jo kvapo labai vengia, ilgai čia nebuvo, bet per kelias viešnagės dienas miestelyje vis dėlto įsitikinom, kad dar dalies dabartinių Westvillės ir apylinkių gyventojų gyslose teka lietuvių kraujas, kad dar ne vienas jų prisimena ir lietuvių kalbą, kuri, netekus lietuvių klebono, tapo visai išguita iš buv. lietuvių bažnyčios, gal vienintelės auditorijos, iš kurios ji turėtų skambėti ir lyg lietuvis gaivinti tuos, kurių lūpose ji sparčiai rieda užmirštinti.

Tad sugrįžę iš šios kelionės, nuoširdžiai apeliuojame į tuos, nuo kurių lietuviškųjų parapijų likimas dar bent kiek priklausom, ką nors daryti, kad Westvillės lietuvių savo statytoje bažnyčioje vėl turėtų lietuvių kleboną. O gal po 5 metų jau pavėluota, nes, mums besilankant, airiai lietuvių statytą bažnyčią drąsiai remontavo kaip savo. Įdomu, kas galėtų pasakyti, kokių būdu ji tapo vietos airių parapijos filija?

Prie 70 metų mirusio lietuvių kapą Šv. Petro ir Povilo parapijos kapinėse Westvillėje dar ir mūsų dienomis puošia naujai įsmeigta Lietuvos trispalvė vėliavėlė.

Vladas Šlaitas

PRO ROŽINĮ LIETŲ

Viską užmirštu tik laikinai,
idant vėliau,
po mirties
ir po būsimos didžiojo stebulės,
prisibėlimo iš mirusiųjų,
viską iš naujo lengvai ir ūmai prisiminčiau
O,
mano meile!
Tu,
kuri niekad nesi man nė žodžio pasakiusi,
tačiau tu,
kuri pulkiai žinai,
jog esi tikrai mano svajonių ir mano širdies karalienė,
taipgi tu pasirodysi man po mirties kitame pasaulyje
daug skaistesnėj šviesoje,
negu saulė pro rožinį lietų.
O kol kas laikinai turiu viską lengvai užmiršti,
nes mano svajonės mane iš tikrųjų per daug išvargina.

PAVASARIO MEILĖJE

Esu meilės kerėtojas.
Mūsų rudenio vėnų su meilės svajonių milteliais,
ir eilėraščių ima dainuoti pavasario meilę.
Panašiai kažkada Samėramis yra dainavusi
vieną kartą, kai Babilonas nebuvo griuvėsiuose.
Taigi vėnų mūsų su svajonių ir meilės pavasariais,
ir eilėraščių pradeda degti pavasario meilėje.

NETIKRAS DŽIAUGSMAS

Džiaugiuosi tol,
kol tavo matau.
Buvusio džiaugsmo prisiminimas yra
nedidelis džiaugsmas
Tai dar daugiau negu nedidelis džiaugsmas.
Tai greičiau liūdesys,
nes be tavęs mano džiaugsmas yra nepilnas.
Štai todėl pusė mėnulio dainuoja liūdesį.

VISKAS PRAEINA

Viskas praeina ir negrįžta.
Ir gerai.
Daug ką prisimenu,
ir nieko man negaila.
Ir gyvenu dabar tik seno rožių sodo
ir chrizantemų užmiršimų meilėje.
Visi mane palieka ir užmiršta.
Ir aš visus palieku užmiršimui.
Ir lūks tik rožių ir svajonių meilė
ir mano meilės tolimas dveltimas.
Tavo tamsios ir griuvančios garbanos,
tavo apvalūs balti pečiai
ir tavo meilė dulkė į dulkes
ir pelėms ir pelėms.
Tik tavo veido skaisčius ir graudus siluetas
paliks mano meilėje.
O, mano meile!

Lietuviškųjų studijų savaitė

(Atkelta iš 2 pusl.)

Šį kartą gal konstruktivistiškai Blandytė, pagiedodama dvi giesmes.
negu seniau atrodė baigiamieji posėdžiai. Nors kai kurie dalyviai dėl įvairių priežasčių nesulaukė savaitės užbaigos, tačiau likusieji tiek šeštadienio popietę, kai buvo vertinamas šios savaitės darbas ir siūlomi projektai kitos vasaros susitikimui, tiek sekmdienį po pamaldų, kai buvo svarstomas dalyvių žodis pavergti tėvynei, jie sprendimuose dalyvavo aktyviai.
Ateinančią Lietuviškųjų studijų savaitę buvo siūloma suruošti Šveicarijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje. Didžiuma dalyvių pageidavo Belgijos, nors ir nebuvo žinoma, ar Belgijos lietuvių B-nė sutiks priimti organizacinę atsakomybę. Nuo savęs Savaitės dalyviai išrinko komisiją iš Al. Grinienės, V. Natkevičiaus ir dr. J. Norkaičio, kurie Belgijos lietuviams suteiks reikalingą pagalbą.

ELI - J. Gr.

Kodėl toks liūdnas rūpintojėlis? — klausia paminklų kalėjas Charles Urbonas.

JAV kartumėnės karo veteranas Ciprijonas Daržininkas, sutiktas Westvillės gatvėje.

Kalifornijos Žemaitkiemis

Kiekvieną kartą, kai pagalvoju, būnu labai patenkintas, tiesiog laimingas, kad prieš maždaug 50 metų, kaip studentas, pėsčias ekskursavau po Lietuvą. Ir kai dabar ateina kokios žinios iš prispaustos Lietuvos, tai jos man daug ryškiau byloja, nes žinau, kad pats ten ir ten esu lankęsis, matęs tuos miestelius, bažnyčias, pilialkalnius, upes, ežerus, šnekėjusius su tų vietų gyventojais.

Graži, įvairi, įdomi, senos istorijos pilna ta mūsų tėvynė.

Bet anuomet labai nustebeu, kai toli kur nors Aukštaitiuose, Dzūkų žemėje ar net už Vilniaus uždėdavau kaimelį, pavadintą Žemaitkiemiu. Kodėl Žemaitkiemis taip toli nuo Žemaitijos?

Tokių Žemaitkiemų, jei kas juos tyrinėti, istorija būtų ilga. Juk jie tikriausiai atsirado, kai nuolatinio kryžiuočių ir karėdinkų puldinėjimo neapkeldami, kai kurie žemaitiai traukėsi gilyn į Rytų Lietuvą ir ten ramioje miške kūrė naujas sodybas. Jie jas pavadindavo senųjų savo sodybų vardais arba tiesiog Žemaitkiemiais.

O tų vokiečių anais laikais mūsų seneliams tikrai reikėjo saugotis. Vokiečiai prūsų ir latvių žemėse statė daugybę stiprių pilių, vienuolių, bažnyčių, sandėlių. Visur reikėjo daug darbo rankų: kas dirbto plytas, kas kirstų malkas plytomis išdegti, kas mūrėtų, kas laukusę plūstę. Dėl to kryžiuočiai per du šimtus metų kramtė žemę ir Žemaitiją ne tiek pasipilėti vaško žvakėms, kiek prisigaudyti jaunų, stiprių darbininkų.

Yra žinoma, kad ir vergiją jie dažnai išvaidavo išties šeimininkams. Vyrai turėdavo dirbti, o jų žmonos, vaikai ar tėvai gyvendavo pusbadžių aptvaroj. Jei pabėgėsi ar dirbsi tingniau, o nūkentės šeima. Visai taip, kaip nacių ar komunistų koncentracijos stovyklose. Tačiau, dabar jau aišku, kodėl nuo šios baisios vergijos pasienio žemaitiai prieš 700 metų bėgo ir tarp laisvųjų lietuvių iš naujo kūrėsi.

Bet ir šiais laikais ne vienas žemaitis teko bėgti nuo rytinių pavirgių ir žudytų, bėgti kuo toliau, net per pusę pasaulio.

Po daugybės visokių karo baisumų, pavojų, vargų, jie prisiglaudė laisvoje šalyje, dirbo, vargo, užaugino — išmoksino savo vaikus ir, jei pervargę ne išmėrė, tai ir šandien dar ramiai tebegyvena.

Tarp daugelio kitų šaunių būdinių jau seniai Los Angeles pažinau Onutę ir Vacį Mikuckius, abu tikrus žemaitius. Išleisdavo vaikus ir žmones, jie atsikėlė į Vistą. (Vista ispaniškai — gražus, platus reginys.) Čia jie įsirengė naujus, patogius namus, užsodino didžiulį sodą, užvedė bityną, priperino visokių paukščių ir ką tik dabar pastatė išpuodingą kryžį. Kai susirinko visa jų plati giminėlė ir didelis būrys Vistos lietuvių, prel. Jonas Kučingis (tarp pat žemaitis) tą kryžių pašventino. Aš pats ten buvau, valgiau, gėriau, dainavau, tai skubu jums apie tą kryžių parašyti.

Jį suprojektavo ir padirbo gabus, kruopštus Los Angeles skulptorius Pranas Gasparonis. Kaip tas originalus kryžius atrodė, matote fotografijoje. Kryžiaus ornamentai padaryti iš trejopo skirtingo medžio. Kopytėlės vienoje pusėje stovi Šiluvos Dievo Motina, o antroje — šventoji Ona, šeimininkės Onos Mikuckienės globėja. Vi-

DAUMANTAS ČIBAS

sas darbas atliktas su meile ir pasigerėtinai.

Kadangi kryžiai yra priskiriami prie smulkiosios architektūros, tai aš čia neiškenčiu ir skulptorių Praną Gasparoną vertai pavadinsiu architektu. Už tai prašau diplomuotų architektų neužsiritinti nei ant manęs, nei ant to kryžiaus dirbėjo.

Reikėtų pastatyti daugiau panašių kryžių Kalifornijoje! Ir aš tikiu, kad jų tikrai netrukus bus daugiau, nes simpatiškas skulptorius Pranas Gasparonis atrodo toks tipiškas kryžių meistras, tikras senųjų kryžių būvis įsikūnijimas! Tai kaip jis gali atsistoti nebedirbti dar bent keleto kitų kryžių? Statykim, puoskime tą krikščioniškai atsilikusią Ameriką.

Pro šalį ejo vaisingoji šeimininkė Onutė.

— Tai mūsų nuolanki padėka Viešpatui už gelbėjimą ir globą, — tarė ji man. — Dabar jau galime išsiti ir džiaugtis, matydami, kaip mūsų vaikai gražiai tvarkosi.

(Mikuckių dukrė Vida, mokytoja, Los Angeles mokyklų sistemoje dirba, kaip mokytojų koordinatore. Ištekėjusi už elektros inž. Egidijaus Radvenio, augina Gailutę ir Taurą. O Mikuckių sūnus Algimantas neseniai vedė Vaidilutę Butkytę, ir abu, kaip public accountants, sėkmingai dirba.)

— Ar matote tą mažytį kryželį kopytėlės viršuje? — klausė priėjęs Vacys.

— Matau, bet kodėl jis toks mažytis? Vos įžiūrėti galima. Juk meistras galėjo jį daug didesnę išdrožti.

— Tokio reikėjo. Tai specialus kryželis. Dabar nėra laiko viską pasakoti, tai aš tik trumpai paaiškinsiu. Kai vokiečiai

per Žemaitiją galvatrukčiais traukėsi, mane pamatė ir griebė. Žmonos močiutė vos spėjo paduoti man savo rožančių, sakydama: "Imk, Vaceli, turėk jį visada su savim. Sugrąžinsi, kai vėl susitiksim". Ir taip vokiečiai išvarė mane dirbti visokių darbų. Tuoj po to žmona pasiėmė arklį, įsodino į vežimą močiutę ir mažytę mūsų dukrelę Vidą ir išvažiavo tų vokiečių vyti. Tikėjosi sugrąžinti vokiečius ir išvaduoti mane. Vijosi, vijosi ir niekuomet neprisivijo. Tik po septynių mėnesių, baisiai išvargintas, karui pasibaigus, aš iš tos vergijos išsilaisvinau ir, po Vokietiją klajodamas, išsūtiktų pažįstamų pirmą kartą sužinojau, jog ir mano šeima laimingai su mūsų arklėliu pasiekė Vakarus. Vargais negalais žmoną susiradau ir tą rožančių močiutei sugrąžinau. Tvirtai tikiu, kad jų maldos ir tas rožančių mane gelbėjo nuo visokių pavojų, o kartais ir nuo tikros pražūties. Kai močiutė neseniai mirė, prašė to rožančių ir karstą, nedėti, o pasilaikyti atminimui. Tai dabar mes to rožančiaus kryželį įstatėm į kryžių, kad kasdien, kai tik pažvelgsim, jį matytume ir tą skaudžią praeitį atsimintume. Dėl to kryželio ir visas kryžius dabar mums yra daug brangesnis ir šventesnis.

Kai vakare Mar Vista keliu grįžau namo, aukštai kalne šalia Mikuckių namų tarp pušų švitėjo tvirtas žemaitiškas kryžius. — visokios vilties simbolis.

Ir aš pagalvojau: — Ir vėl naujas Žemaitkiemis! Pats tolimiausias. Ir tik šis vienas yra tikrai laisvas Žemaitkiemis! Laisvas nuo baimės, nuo persekiojimų, kankinimų, Sibiro, nuo bado ir mirties šaltįje. Kokia laimė gyventi, kur kryžiai nėra griaujami!

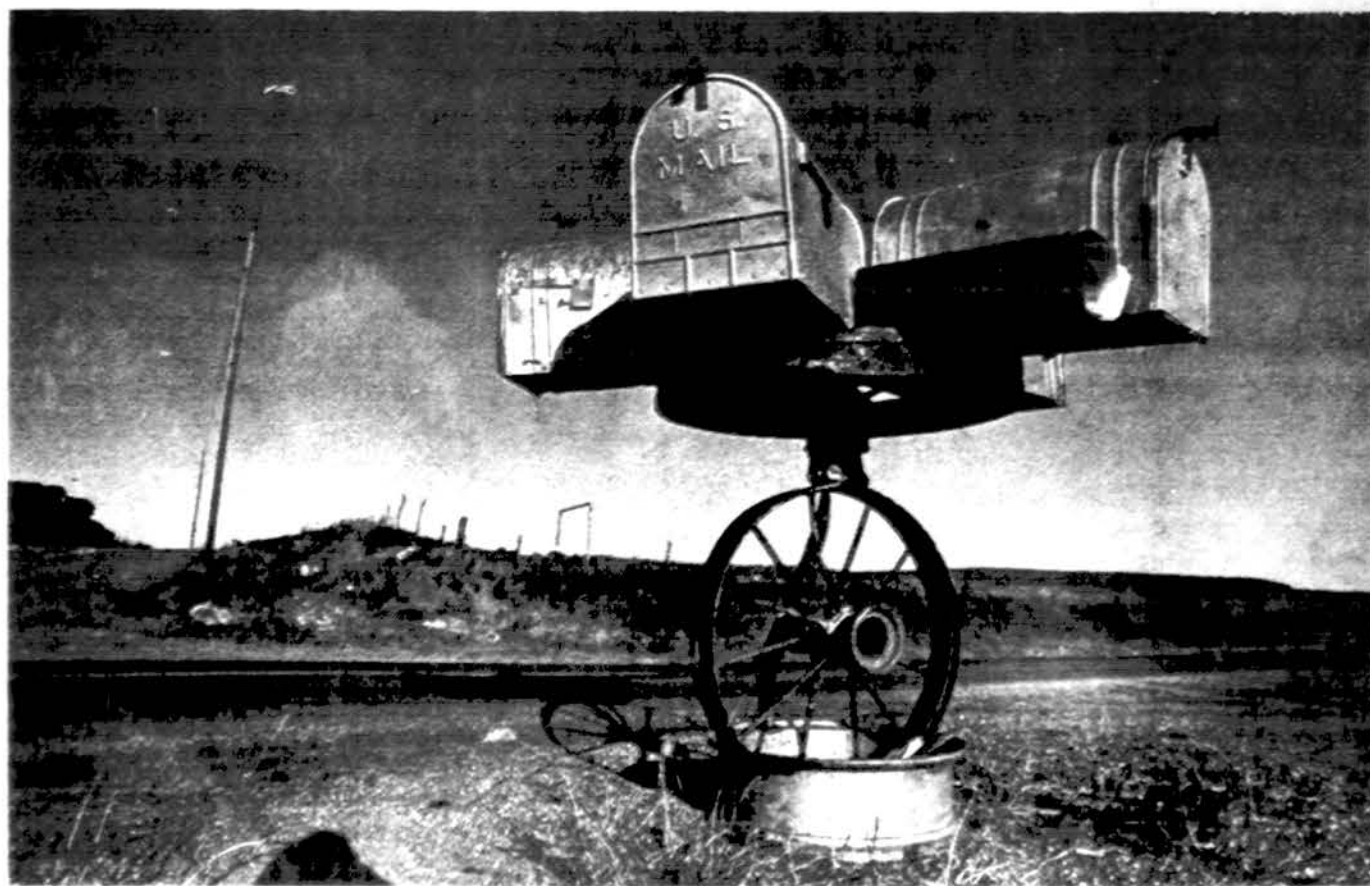
Laiškas redakcijai

Gerbiamas Redaktorius,

PLB seime buvo skaitytas Romo Kasparo referatas "Kultūrinė veikla ir ryšiai". Tas pats referatas buvo atspausdintas dienraščio rugpjūčio 12 d. Kultūriname priede. Romas Kasparas teigia, kad po II pasaulinio karo laisvojo pasaulio lietuvių tarpusavio ryšių puoselėjimo pradininku tenka laikyti PLB valdybos pirmininką dr. J. Sungailą, pirmininkavusį 1961-1963 metais, kuris atliko kelionę po Pietų Amerikos lietuvių kolonijas. Tebūna leis-

ta suabejoti. Rašančiojo nuomone, tarpusavio ryšių pradžia reikėtų laikyti 1959 m. įvykdytą Šiaurės Amerikos lietuvių krepšinio rinktinės išvyką į Pietų Ameriką. Tais metais lietuvių krepšinininkų atsilankymas Kolumbijoje, Argentinoje, Urugvajuje, Brazilijoje, Venecueloje ir Trinidade sulaukė labai plataus atgarsio ir labai teigiamo įvertinimo tenyškųjų lietuvių organizacijose. Nepamirškime lietuvių ir sportininkų bei sporto darbuotojų pastangų.

Petras Petrutis

Praktiška skulptūra Amerikos pakajėje.

Lietuviškas kryžius Mikuckių sodyboje, Vistoje, Kalifornijoje. Stovi ir kairės ir dešinės: Ona Mikuckienė, kryžių padaręs skulpt. Pranas Gasparonis ir Vacys Mikuckis.

Kultūrinė kronika

Iš ateitininkų sendraugių stovyklos

Smuikinkas Izidorius Vasyliūnas, akompanuojant Vyteniu M. Vasyliūnui, atliko Johannes Brahms, Julius Gaidelio ir Edwardo H. Griego sonatas kamerinės muzikos koncerte Kennebunkporto lietuvių pranciškonų vasarvietėje š. m. rugpjūčio 13 d., atidarant ateitininkų sendraugių stovyklą.

Prof. dr. Vytautas Vardys rugpjūčio 14 d. stovykloje skaitė paskaitą tema — "Maskvos kova su Kronika".

Prof. dr. Kęstutis Skrupskelis rugpjūčio 15 d. nagrinėjo temą, pavadintą "Žydų klausimu". Šią opiją ir kontraversinę problemą prelegentas lietuvių filosofinių posėdžių.

Juozas Laučka, rašytojas Algirdas Landsbergis ir Vlko veikėjas Stasys Lušys dalyvavo svarstyboje — simpoziume tema "Žmogaus teisių gynėjų teismai ir mūsų uždaviniai jų akivaizdoje". Svarsty-

bos įvyko š. m. rugpjūčio 16 d.

Rašytojas Jurgis Jankus rugpjūčio 17 d. skaitė paskaitą tema "Stasio Ylos ir Jurgio Matulio parašė", išryškindamas jų darbus ir reikšmę mūsų tautai.

Kęstutis Šeštakas, jaunas doktorantas, rugpjūčio 18 d. Kennebunkporte, pranciškonų vasarvietėje, baigiant. Dainavo solistė Violeta Čižauskaitė-Balčiūnienė, sopranas iš Bostono.

Akompanavo pianistas Saulius Cibas. Solistė atliko J. Gaizausko harmonizuotą liaudies dainą, G. Gudauskienės, G. Rossini ir Br. Budriūno kompozicijas. Be to, arijas iš G. Verdi "La Traviata" ir G. Puccini "Madame Butterfly" operų. Bisui padainavo T. Kelpšas "Mano sielą šandien šventė".

Literatūrinėje vakaro daly savo kūrybą skaitė Pranas Naujokaitis, Jurgis Jankus ir Aleksandras Radzius.

Lietuvių rašytojų draugijos posėdis

Lietuvių rašytojų draugijos valdybos posėdis įvyko rugpjūčio 19 d. Kennebunkporte, Maine. 1979 metais baigiantis šios valdybos trimėčiui, nutarta naujos valdybos rinkimus atlikti ateinančių metų pirmoje pusėje. Taip pat svarstyta naujų narių priėmimas ir premijos komisijos sudarymas. Į premijos komisiją 1978 m. knygoms vertinti nutarta kviešti Kalifornijoje gyvenančius rašytojus. Lietuvių rašytojų draugijos valdybą sudaro Leonardas Andriekus, pirm. Paulius Jurkus, vicepirm., Leonardas Žitkevičius, sek., Jurgis Jankus, išd., Antanas Vaičiulaitis ir Algirdas Landsbergis, valdybos nariai.

Nuomonės ir pastabos

„Nuo seno žinomos tiesos“ ir atstovavimas Lietuvai

(„Bet šituo pralaimėjimu rašytojas praktiškai lietuviams įrodė nuo seno žinomą tiesą...“ „gali simbolizuoti solidi žmogaus diplomato dama, kuri tarptautinės vakaro iškilmes atvirksta Lietuvai atstovauti su mini-sijonėliu.“)

Dr. J. Grinius, įpykęs ant snobų, ant "Ateities" leidyklos, kuri išleido I. Mero knygą "Striptizas, arba Paryžius — Roma — Paryžius", ir Chicago lietuvių teologų, kurie klaidina visuomenę (ant Lietuvių rašytojų draugijos jis mažiau pyksta, nes ji, jo nuomone, premiją knygai paskyrusi daugiau politiniais motyvais), parašė ilgą knygos recenziją, atspausdintą trijuose š. m. gegužės mėnesio "Tėviškės žiburio" numeriuose (nr. 20, 21, 22). Jei "Tėviškės žiburiai" nebūtų viešas geriausių mūsų laikraščių, o recenzentas — mūsų literatūros istorikas, plačiai nagrinėjantis knygą ("Literatūra pagal mini-sijonėlio madą": "Striptizas", "Striptizo" idėja ir struktūra, Centrinis veikėjas — antiherojus, Pagrindinė struktūrinė schema, "Striptizo" alegorijų variacijos, Pakartojimų ir variacijų reikšmė, Apie "Striptizo" prasmę, Kančia, kryžius ir moteris), būtų galima nusipiešti peizažą ir net galiausiai nusipiešti. Po šitokios recenzijos to būtų per mažą.

Recenzija po įvado apie madas prasideda apstulbinančiomis insinuacijomis, kad "Meras kaip intelligentas vyras buvo nusipylęs savo romanu, kai perskaitė jį atspausdintą atskira knyga". Bet jis negalėjęs pripažinti viešai, nes tai "būtų reikšė, kad Meras apgavęs savo skaitytojus Lietuvoje (1971 m. Ž. M.) ir apgauna Vakaruose "Striptizą" išleidusią "Ateities" leidyklą". Recenzentas insinuacijų keliu nusi dar toliau: jis apkaltins knygos autorių, kad jis parašęs visą ketvirtą knygą daugžodžiai, norėdamas pasiimti didesnę honorarą ("...maldų jūros vėrdia įtarti Merą vadinamuoju "blatu", nes jis paėmė honorarą už tą ketvirtą knygą (apie 70 psl.) balastą..." ["T. Ž." Nr. 21]).

Nemalonus įspūdis, sukeltas tokio recenzavimo, verčia viską sekti didėjančiu atidumu. Pasirodo, kad recenzentas yra priverstas skustis romano hermētiku (nesuprantamumu, neaiškumu). "Hermetinė literatūra" minima visuose trijuose "Tėviškės žiburio" numeriuose, "hermetinis siurrealistinis ir alegorinis vaizdavimas" (nr. 20) verčia recenzentą pripažinti nevisada suprantamus veiksmus ([Meras] "...sklandžiai pasakoja [savo alegorinių veikėjų] keistus, nevisada suprantamus veiksmus..." [nr. 21]). Aptemsta recenzentui ir atrastos reikšmės ("Vėliau šios alegorijos reikšmė aptemsta", [nr. 21]) ir "kokie yra ryšiai tarp pokalbių objektų su smulkės (knygoje "bariuko dešinėje gatvės pusėje" Ž. M.) merginomis (knygoje tik viena mergina Ž. M.), tarp antiherojaus spalvų rinkimus atlikti ateinančių metų pirmoje pusėje. Taip pat svarstyta naujų narių priėmimas ir premijos komisijos sudarymas. Į premijos komisiją 1978 m. knygoms vertinti nutarta kviešti Kalifornijoje gyvenančius rašytojus. Lietuvių rašytojų draugijos valdybą sudaro Leonardas Andriekus, pirm. Paulius Jurkus, vicepirm., Leonardas Žitkevičius, sek., Jurgis Jankus, išd., Antanas Vaičiulaitis ir Algirdas Landsbergis, valdybos nariai.

džia), užmiršdamas ar neatkreipdamas dėmesio, kad yriantas skaitytojams atsidengti gali, tik jiems gerai žinant, kaipgi visą laiką anksčiau su tuo neužauga buvo.

Tiek neaiškumų netrukdo recenzentui nuspręsti (skyrelyje "Apie "Striptizo" prasmę"), kad romano pagrindinis veikėjas (pagal recenzentą Stepa, nors knygoje tik Etnas-Etnas) "...paneigdamas visus savo principus... įvykdė dvasinį-moralinį "striptizą" arba apsinuoginimą, ir tai su paleistuvaujančių moterų pagalba. Jų kūnais džiaugiantis, visas pasaulis, Dievas ir idėjos jam nustojo reikšmės" (nr. 22). Tikrai prostitutės ir paleistuvavimai recenzijoje liejasi kaip iš gausybės rago. Jau pirmame "Tėviškės žiburio" numeryje iškeliami pagrindiniai veikėjų "normalūs santykiai su moterimis ir su visuomene", nes "jis te pažiūrą tik paleistuvingus seksualinius santykius", "nepažindamas nepaleistuvaujančių moterų", visą, kaip recenzentas, "prostitutes ir kitos jo seksualinės partnerės". Sekančiame "T. Ž." numeryje atidengiamos "impotencijos ir seksualinių iškrypimų alegorijos", pagrindinis veikėjas "nusigynęs per savo gausias avantiūras su moterimis", "gašlauja su baro mergina", jo viena "pagrindinė partnerė" — burtininkė "yra moteris, t. y. profesinė pasileidė, tariant mūsų žodžiais". Recenzentas toliau patikalina: burtininkė "simbolizuoja profesinę prostitutę", o baro mergina (pagal recenzentą — antroji "pagrindinė partnerė") — "reiklia atsitiktinę paleistuvę". Trečiame "T. Ž." numeryje, kur "gašlaujantis antiherojus" "intensyviai paleistuvauja su "paleistuvystės partnerėmis", recenzentas iškelia "rašytojo žemas pažiūras į žmogų, ypač į moterį", nes knygoje "sutinkame tik pažemintą moterį prostitutę arba kitokią paleistuvę". Ir recenzijoje penkis sykius skaičiuojame žodį "pornografija".

Jei būtų galima patikėti recenzento aiškinimais, lietuvių literatūra turėtų pirmąjį kūrinių apie prostitutes, pirmąjį savo pornografinį romaną. Ar to nepastebėjo katalikiška "Ateities" leidykla, vadinamieji Chicago lietuvių teologai, net Lietuvių rašytojų draugija?

Ir čia gal reikėtų šypelti (ir gal net traukti pečiaus), jei recenzentas mums panašiu atkaklumu nepirštų žydo: "Šis Lietuvos žydo, elektrotechnikos inžinieriaus romanas...", "kadangi žydų tradicijoje skaičius 7 yra beveik šventas...", "ne galima I. Merui priekaištauti, nes jis yra ištikimas sūnus žydų tautos...", "I. Meras yra žydas, kuris gražiai vartoja lietuvių kalbą..."

Recenzentas užbaigai ima kurti savo vaizdą (neišvengiamai moterys iš viešųjų namų, bevaidės prostitutes...), pagal jį ne "tokį schemišką, kaip Mero alegorijos" — to, be abejojimo, uždraus, bet tai gėdingai neturi nieko bendro su recenzuojama knyga.

Tai, ką simbolizuoja šitokia recenzija, per tris laikraščio numerius spausdinta (parafrazuojant recenzento: [Mero] "Knygtis skaitytojų pagalba, kad jie pamėgintų atspėti" neužaugo, alegoriją, nes ji "taip pat neatspėta pasileika... nors ji su variacijomis Meras kartoją šešis sykius" (nr. 22). Ir recenzentas išrašo puslapį knygos (tačiau išleidžia reikšmingą pra-

2. Mikijs

P. S. Ar nebūtų atsargiau (ir garbingiau?) nebandyti plačiai aiškinti to, kas per daug nesuprantama?